Министерство науки и высшего образования Российской Федерации
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Северо-Осетинский государственный университет имени Коста Левановича Хетагурова»

ПРОГРАММА ВСТУПИТЕЛЬНОГО ЭКЗАМЕНА ПО ОСЕТИНСКОМУ ЯЗЫКУ

Направление подготовки **45.04.01 ФИЛОЛОГИЯ**

Программа подготовки **«Языки народов Российской Федерации (осетинский язык)»**

Степень – магистр

Срок обучения – два года

Форма обучения - очная

Утверждена советом факультета осетинской филологии (протокол 12 от « 02 » 04 2018 г.)

Председатель________________(Хозиев Б.Р.)

Владикавказ 2018

Программа составлена в соответствии с Федеральным государственным образовательным стандартом (ФГОС) высшего образования (ВО) по направлению подготовки 45.04.01 Филология (уровень магистратуры) утвержденным приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 3 ноября 2015 г. N 1299, Порядком проведения государственной итоговой аттестации по образовательным программам высшего образования – программам бакалавриата, программам специалитета и программам магистратуры, утвержденным Минобрнауки РФ от 29 июня 2015г., № 636, Приказом Минобрнауки РФ от 28 апреля 2018 г., № 502 «О внесении изменений в Порядком проведения государственной итоговой аттестации по образовательным программам высшего образования – программам бакалавриата, программам специалитета и программам магистратуры, утвержденным Минобрнауки РФ от 29 июня 2015г., № 636», Положением о порядке проведения итоговой аттестации по образовательным высшего образования - программам бакалавриата, программам специалитета и программам магистратуры, утвержденным ректором ФГБОУ ВО «СОГУ» 30 мая 2018 г., №79.

Составители: Кудзоева А.Ф., Цопанова Р.Г.

I. Общие положения

Программа вступительного экзамена составлена в соответствии с Федеральным государственным образовательным стандартом высшего образования по направлению подготовки 45.03.01 Филология (уровень бакалавриата), утвержденным приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 7 августа 2014 г., N947.

Вступительные испытания по направлению подготовки 45.04.01 Филология (направление подготовки «Языки народов РФ (осетинский язык)» проводятся в соответствии с Федеральный закон Российской Федерации «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 г., № 273 – ФЗ; Федеральным законом Российской Федерации «О высшем и послевузовском профессиональном образовании» (от 22 августа 1996 года №125-ФЗ); (с доп.и изм); Приказом Министерства образования и науки Российской федерации от 19 декабря 2013 года №1367 «Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по образовательным программам высшего образования – программам бакалавриата, программам специалитета, программам магистратуры»; Положением о магистерской подготовке (магистратуре) в ГОУ ВПО «Северо-Осетинский государственный университет имени КЛ. Хетагурова» (СОГУ им. К.Л. Хетагурова) от 26.11.2010г.

Правила проведения вступительного экзамена

К вступительным экзаменам допускаются лица, имеющие диплом бакалавра или специалиста.

Целью вступительного экзамена является определение базовых знаний выбранного направления подготовки в объеме подготовки бакалавра по данному направлению.

Вступительные испытания в магистратуру проводятся в форме, установленной Правилами приема в университет.

Вступительный экзамен в магистратуру ориентирован на определение практической и теоретической подготовленности абитуриента к обучению в магистратуре. Программа вступительного экзамена составлена на основе базовых положений следующих учебных дисциплин:

- языкознание;
- история осетинского языка;
- диалектология осетинского языка;
- фонетика осетинского языка;
- лексикология осетинского языка;
- грамматика осетинского языка;
- стилистика осетинского языка.

На основе программы вступительного испытания составляются **экзаменационные билеты**. Билет включает два теоретических вопроса и практическое задание. Вопросы экзаменационного билета отличаются от вопросов, предлагающихся на семестровых экзаменах. Они формулируются широко и могут включать в себя несколько научных аспектов.

Типы вопросов, входящих в экзаменационный билет:

- актуальные проблемы осетинского языка в области фонетики, лексикологии, грамматики и стилистики;
- актуальные проблемы теории и истории осетинского языка;
- основные понятия и термины лингвистики;
- актуальные проблемы истории и современного состояния языкознания и др.

Практические задания – экзаменационные материалы - представляют собой фрагменты текста (художественного, публицистического, научного и т. п.), предназначенные для проведения различных видов лингвистического (фонетического, лексического, морфологического, синтаксического, стилистического и др.) анализа.

Время опроса одного абитуриента составляет не более 30 минут. При необходимости во время экзамена разрешается использовать справочную литературу.

Критерии оценивания

Оценка знаний поступающих в магистратуру осуществляется по **100-балльной** шкале. Граница положительной оценки – **56 баллов**.

Оценка «отлично» (82-100 баллов) ставится за:

- знание основных закономерностей системы языка, специфики ее функционирования и развития;
- знание теории вопроса, умение анализировать проблему в синхронических и диахронических аспектах;
- умение применять основные положения теории вопроса при анализе языкового материала;

- умение содержательно и стилистически грамотно излагать суть вопроса;

«хорошо» (72 – 81 балл)

- знание основных закономерностей системы языка, специфики ее функционирования и развития;

- знание основных теоретических положений вопроса;
- умение анализировать языковой материал;
- умение содержательно и стилистически грамотно излагать суть вопроса;

"удовлетворительно" **(56 – 72 балла):**

- знание основных закономерностей системы языка;

- общее представление о теории вопроса;
- неполнота анализа языкового материала;
- наличие стилистических и речевых ошибок в ответе;

"неудовлетворительно " (0 – 55 баллов):

- незнание системы языка;

- незнание теории и истории вопроса;
- отсутствие умения анализировать языковой материал;
- наличие грубых стилистических и речевых ошибок в ответе.

Студенты, имеющие диплом бакалавра или специалиста не по профильному направлению магистратуры, проходят конкурсные испытания на общих основаниях.

II. Программа вступительного экзамена по осетинскому языку

Æвзагзонынад

Ирон æвзаджы бынат дунейы æвзæгты æхсæн. Индоевропæйаг æвзæгты генеалогион æмæ типологион характеристикæ.

Фонетикæ

Ныхасы мыртæ. Æвзаджы мырон сконд иртасыны æртæ аспекты. Уæнг. Уæнгты хуызтæ ироң æвзаджы. Цавд. Ирон цавды хицæндзинæдтæ. Нырыккон ирон литературон æвзаджы хъæлæсонты системæ. Нырыккон ирон литературон æвзаджы æмхъæлæсон мырты системæ.

Орфографи

Ирон æвзаджы орфографийы иумæйаг характеристикæ. Йæ принциптæ: фонетикон, морфологион, бадзырдон æмæ историон.Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад.

Лексикологи

Дзырд куыд æвзаджы сæйраг иуæг. Дзырды лексикон нысаниуæг.

Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ.полисемийы хуызтæ. Ног дзырдтæ аразыны фæрæзтæ. Лексикон синоними. Синонимты хуызтæ. Антонимты æмбарынад. Антонимты хуызтæ сæ логикон-семантикон æмæ структурон миниуджытæм гæсгæ.. Омонимты хуызтæ. Нырыккон ирон æвзаджы лексикæ йæ равзæрдмæ гæсгæ. Сæрысуангон æмæ æрбайсгæ дзырдтæ. Ирон æвзаджы сæйраг лексикон фонд, йæ равзæрд. Æрбайсгæ дзырдтæ. Ирон æвзаджы пассивон æмæ активон лексикæ.

Фразеологизмы æмбарынд, йæ ахастытæ дзырд æмæ дзырдбастимæ. Фразеологизмы дих алы миниуджытæм гæсгæ.

Морфемикæ

Морфемæты хуызтæ. Уидагон æмæ аффиксон морфемæтæ. Уидаг, йæ миниуджытæ, йæ сæйраг функцитæ; аффиксты хуызтæ. Дзырдарæзты æмбарынад. Аразæг æмæ арæзт быңдур.

Морфологи

Морфологи куыд дзырды тыххæй ахуырад. Дзырд æмæ йæ формæтæ. Дзырдты æмæ ныхасы хæйтты структурон-семантикон хуызтæ. Ныхасы хæйтты классификацийы принциптæ. Номдар куыд ныхасы хай. Йæ грамматикон категоритæ. Йæ дзырдарæзт, йæ лексикон-грамматикон хуызтæ. Нымæцы категори. Хауæны категории. Хауæнты нымæцы фарст ирон æвзагзонынады. Миногон куыд ныхасы хай. Йæ сæйраг миниуджытæ, синтаксисон функцитæ, дзырдарæзт. Йæ лексикон-грамматикон хуызтæ. Миногоны баст номдаримæ. Нымæцоны нысаниуæджы æмæ грамматикон миниуджытæ. Номивæг куыд ныхасы хай, йæ хицæндзинад иннæ номон ныхасы хæйттимæ абаргæйæ. Нымæцонты семантикон-грамматикон хуызтæ. Цыбыр номивджытæ. Мивдисæджы категоритæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисæджы здæхæнтæ. Мидисæджы афонтæ. Мивдисæджы ифтындзæг. Инфинитивы дыууæ хуызы, сæ бынат мивдисæджы формæты æхсæн. Миногми куыд мивдисæджы æнæивгæ формæ. Йæ арæзт. Фæрссагми куыд мивдисæджы æнæивгæ формæ, йæ арæзт. Фæрсдзырд куыд ныхасы

хай. Йæ нысаниуæг, морфологион миниуджытæ, синтаксисон функцитæ. Йæ арæзт æмæ йæ хуызтæ. Æххуысгæнæг дзырдты иумæйаг характеристикæ. Разæвæрдтæ ирон æвзаджы. Фæсæвæрдтæ, сæ равзæрд, сæ хуызтæ. Бæттæгтæ, сæ функцитæ, семантикон хуызтæ, сæ арæзт. Хайыгтæ.

Синтаксис

Синтаксисы предмет æмæ нысæнттæ. Йæ бастдзинад æвзагзонынады иннæ хæйттимæ. Синтаксисы иуæгтæ. Дзырдбаст. Сæйраг æмæ дæлбар компонеттæ. Дзырдбасты формæ æмæ нысаниуæг. Дзырдбæстыты хуызтæ сæйраг дзырды лексикон-морфологион миниуджытæм гæсгæ.

Хъуыдыйад куыд предикативон иуæг. Хъуыдыйады миниуджытæ. Хъуыдыйады структурон арæзты тыххæй æмбарынад. Хъуыдыйады парадигмæ. Хъуыдыйады уæнгтæ куыд йæ структурон-семантикон компоненттæ. Сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ. Сæйрат æмæ зæгъинаджы æмахастытæ æмæ бастдзинад. Зæгъинаджы хуызтæ. Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ. Иувæрсыг хъуыдыйад куыд хуымæтæг хъуыдыйады сæрмагонд хуыз. Хъуыдыйады æнæххæстдзинады æмбарынад.

Вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад, йæ хицæндзинад хуымæтæг хъуыдыйадæй. Вазыгджын хъуыдыйады классификацийы хуызтæ ирон синтаксисы. Бабæтгæ бастдзинад вазыгджын хъуыдыйады. Бастдзинады фæрæзтæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады; йæ структурон-семантикон хуызтæ. Æртæ æмæ фылдæр предикативон хайæ арæзт бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ. Бирæхайон домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ.

Искæй ныхасы æмбарынад. Йæ функцитæ æмæ йæ равдисыны хуызтæ. Комкоммæ ныхас. Фæрссаг ныхас. Комкоммæ ныхасæй фæрсаг ныхас аразыны æгъдæуттæ. Æнæкомкоммæ ныхас. Йæ формалон арæзт æмæ стилистикон хъомыс.

Диалектологи

Национ æвзаджы дыууæ литературон хуызы: ирон æмæ дыгурон. Фонетикон æмæ орфоэпион хицæндзинæдтæ ИЛÆ æмæ ДЛÆ: сæ æмахастон æууæлтæ.

Тасындзæджы хицæндзинæдтæ ДЛÆ. Ифтындзæг ДЛÆ. Синтаксисон иуæгтæ ДЛÆ. Аивадон хъуыдыкæнынадимæ баст лексикон æмæ фразеологион иуæгтæ ДЛÆ.

Ирон æвзаджы истори

Æвзаджы истори æмæ адæмы истори. Ирон æвзаджы лексикæйы этимологион сконд. Ирон æвзаджы хъæлæсон мырты равзæрд. Ирон æвзаджы æмхъæлæсон мырты равзæрд. Фонетикон æгъдæуттæ. Историон морфологи. Номон ныхасы хæйттæ. Фæрсдзырдты равзæрд. Мивдисæджы формæты æмæ категориты истори. Æххуысгæнæг ныхасы хæйтты равзæрд.

Стилистикæ

Стилистикон мадзæлттæ.Фонетикон стилистикæ. Лексикон стилистикæ. Синонимтæ æмæ антонимтæ, сæ хæстæ. (ныхасы). Зæронд æмæ ног дзырдтæ куыд стилистикон фæрæз. Иумæйаглитературон дзырдтæ æмæ сæ стилистикон гæнæнтæ. Функционалон-стилистикон æмæ æнкъарæнджын-экспрессион дзырдты къордтæ. Фразеологийы стилистикон мадзæлттæ. Дзырдарæзтон фæрæзты стилистикæ. Чиныгон дзырдтæ аразыны аффикстæ. Дзургæ ныхасы лексикæ аразæг аффикстæ. Морфологийы стилистикон фæрæзтæ. Сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хæйтты стилистикæ. Синтаксисы стилистикон мадзæлттæ. Дзырдбаст æмæ хъуыдыйады стилистикæ. Троптæ æмæ стилистикон фигурæтæ. Æвзаджы функцитæ æмæ ныхасы стильтæ. Чиныгон æмæ дзургæ ныхасы стильтæ. Æвзаджы стильтæ.

Список литературы, рекомендуемой для подготовки к экзамену

1. 1. Авеста. Лекции В.И. Абаева с анализом и комментариями. Цхинвал: Республика, 2016.
2. 2. Дзиццойты Ю.А. Вопросы осетинской филологии. Т.1. Цхинвал: Республика, 2017.
3. 3.Исаев М.И. Осетинский язык. Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2010.
4. 4. Памятники аланского языка и письма. М: Наука, 2016.
5. Абаев В. И. О языке южных осетин // Осетинский язык и фольклор. Вып. 1. – М.;Л., 1949. – с. 494-508.
6. Абаев В.И. Грамматический очерк осетинского языка .– Орджоникидзе, 1959

7. Абаев В.И. Осетинский язык и фольклор. М.-Л., 1949.
8. Багаев Н.К. Современный осетинский язык. Ч. 1-2. -Орджоникидзе, 1965, 1982.
9. Бекоев Д. Г. Иронский диалект осетинского языка. – Цхинвали, 1985.
10. Габараев Н.Я. Морфологическая структура слова и словообразование в современном осетинском языке.-Тбилиси,1977.
11. Грамматика осетинского языка /под ред.Г.С.Ахвледиани. Орджоникидзе, 1965.
12. Грамматика осетинского языка. Тт. 1, 2, изд. СОНИИ. Орджоникидзе, 1963, 1969.
13. Гуриев Т.А. Сборник избранных статей Владикавказ, изд-во СОГУ, 2010.
14. Гуыриаты Т.,Гæбæраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон æвзаджы лексикологи . Дзæуджыхъæу: Ир, 1989.
15. Джусойты К.Г. æ.инн. Нырыккон ирон æвзаг. Дзæуджыхъæу, ЦИПУ-йы рауагъдад, 2010.
16. Дзахова В.Т. Фонетические характеристики фонологической системы современного осетинского (иронского) литературного языка. Владикавказ, изд-во СОГУ, 2009.
17. Дзиццойты Юри. Къуыдайраг диалекты тыххæй // Мах дуг. 2006. №12. – 124 – 133 ф.
18. Дзодзикова З. Б. Структурно-функциональные характеристики осетинской разговорной речи. – Владикавказ: Перо и кисть, 2002.
19. Дзодзикова З.Б. Структурно-функциональные характеристики осетинской разговорной речи. Владикавказ, изд-во СОГУ, 2008.
20. Дзодзыккаты З.Б. Нырыккон ирон æвзаг: Фонетикæ, графикæ, орфографи, лекисологи, дзырдарæзт. Дзæуджыхъæу: ЦИПУ-йы рауагъдад, 2017.
21. Исаев М.И. Осетинский язык. Владикавказ, изд-во СОГУ, 2010.
22. Камболов Т.Т. Очерк истории осетинского языка. Владикавказ, Ир.
23. Цопанти Р.Г. Ирон æвзаджы стилистикæ. Владикавказ, изд-во СОИГСИ, 2011.
24. Цопанты Р.Г., Хъæцмæзты Е.С. Нырыккон ирон æвзаджы синтаксис. Дзæуджыхъæу, ЦИПУ-йы рауагъдад, 2001.
25. Цопанты Р.Г., Колыты И.Н. нырыккон ирон æвзаг. Дзырдбаст. Хуымæтæг хъуыдыйад. Дзæуджыхъæу, ЦИПУ-йы рауагъдад, 2001

Словари

1. Абаев В.И. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Т.т. 1 – 4. М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1958- 1998.
2. Багаты Н., Тахъазты Х. Ирон орфографион дзырдуат. Дзæуджыхъæу: Аланыстон, 2002.
3. Гацалова Л.Б. Русско-осетинский, осетинско-русский словарь лингвистических терминов. Владикавказ: РИО СОИГСИ, 2007
4. Ирон æвзаджы æмбарынгæнæн дзырдуат / Гæбæраты Н. иумæйаг редакцийæ. Тт.1, 2. М.: Наука, 2010 , 2011.

5. Тахъазти Ф.М. Дигорон – уруссаг дзурдуат. Дзæуæгигъæу: Аланистон, 2003.

Образец экзаменационного билета

УÆРÆСЕЙЫ ФЕДЕРАЦИЙЫ АХУЫРАДЫ МИНИСТРАД
ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ ХЕТÆГКАТЫ КЪОСТАЙЫ НОМЫЛ ПАДДЗАХАДОН УНИВЕРСИТЕТ

Ирон æвзаг æмæ литературæйы кафедрæ
Курс – ирон æвзаг

Фæлварæны 1-аг билет

1. Цавды æгъдæуттæ ирон æмæ дыгурон ныхасы.
2. Мивдисæджы бындуртæ æмæ кæрæттæ. Ивгъуыд афоны кæрæтты равзæрд.
3. Бакæсут тестæй скъуыддзаг. Сбæрæг кæнут ныхасы хуыз, ныхасы стиль. Бамбарын кæнут уæ хъуыды. Сбæрæг кæнын дзырд ***улæфтæй***-ы мырты миниуджытæ.

Хур аныгуылди, æмæ уазал дымгæ рафæйлыдта цъитийы ’рдыгæй компæбынты. Гуылф-гуылф кодта цæугæдон, калдта йæ пырх къултыл, æнхъæвзта дуры цæндтæ, улæфыд уазал улæфтæй. Къулты хæрдыл уæлæмæ къæдзтæ-мæдзтæ фæндагыл фæцæйцыдис иу мæгуыр ус, рацæйхаста гуыбыр-гуыбырæй суджы ’ргъом.

Сывæрджын уыд ус. Æмæ йын йæ гуыбын бамбæрзыны фаг нæ кодтой йæ бызгъуыртæ.

Фæхæссы мæгуыр ус йæ суджы ’ргъом, ныттымбыл ис суджы ’ргъомы бын, фæцæуы хæрдмæ уæззау, фæллад æмæ хъавгæ цыдæй.

Схызтис фыццаг фæлæууæнмæ. Æрлæууыд. Æвæццæгæн, ныуулæфыд уынæргъæ улæфтæй. Банцой кодта къæй къулыл. Кæсы дæлæмæ компæбынмæ. Лæууы. Ахсы йæ уæгъд къухæй йæ бызгъуырты зæбултæ. Æмбæрзы йæ гуыбын. Иудзæвгар алæууыд. Фæцæуы дарддæр...

Гъе, мæгуыр хæххон ус, сывæрджын уæвгæйæ дæр нæ цух кæныс дæ суджы ’ргъомæй… (Гæдиаты Ц.)

Кафедрæйы сæргълæууæг______________________________